

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500EA Den Haag

Eilandsraad van Bonaire
De voorzitter, de heer E.E. Rijna
Plasa Reina Wilhelmina 1
Kralendijk
Bonaire

BDF
Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Kenmerk
2015-0000438109

Uw kenmerk
2015005046

Datum 8 september 2015
Betreft Motie inzake volmachtstemmen en het stembiljet

Geachte Voorzitter,

De Rijksvertegenwoordiger, de heer Isabella, heeft op 28 mei jl. op uw verzoek de door eilandsraad aangenomen motie "Afschaffen Onderhandse Volmachtverlening en Wijziging Stembiljet" onder mijn aandacht gebracht. U hebt de Rijksvertegenwoordiger ook verzocht de motie door te geleiden naar de Kiesraad en de Vaste Kamercommissie voor Koninkrijksrelaties.

De motie omvat, samengevat, het volgende:

- een verzoek aan de Kiesraad om onderzoek te doen naar de vermoedelijke ronselpraktijken bij de onderhandse volmachtverlening tijdens de afgelopen eilandraadsverkiezingen;
- het verzoek te regelen dat op Bonaire slechts schriftelijk aangevraagde volmachten zijn toegestaan. Dit onder de voorwaarde dat de persoon buiten het eiland verblijft of om medische of mentale gesteldheid, tegen overlegging van een doktersverklaring, niet in staat is om zelf te stemmen;
- een verzoek om foto's van lijsttrekkers op het stembiljet toe te staan en het aangeven van partijen in kleur alsmede dat het geven van instructies in het Nederlandse en Papiamentse mogelijk worden;
- een verzoek om de gewenste wijzigingen voor de eilandraadsverkiezingen van 2019 te realiseren.

De Kiesraad heeft op 22 juli 2015 zijn reactie op de motie per brief aan mij kenbaar gemaakt (bijgevoegd).

Ik ben het met de Kiesraad eens dat hij gezien zijn wettelijke taak niet in de positie is om onderzoek te doen naar ronselpraktijken tijdens de afgelopen verkiezingen. Indien ronselpraktijken worden vermoed, kan daar met de politie / openbaar ministerie contact over worden opgenomen.

Ten aanzien van het verzoek om onder strikte voorwaarden uitsluitend nog schriftelijke volmachten toe te staan. Hiertoe zie ik geen aanleiding. Het verzoek komt mede voort uit het hoge percentage stemmen dat bij volmacht is uitgebracht. Die Kiesraad wijst er mijns inziens terecht op dat het gemiddelde percentage van 11,5% niet noemenswaardig afwijkt van het percentage (circa 10%) dat in Europees Nederland bij volmacht wordt uitgebracht. Daarbij komt dat, en ook hier ben ik het met de Kiesraad eens, dat er geen aangifte is gedaan van het ronselen van stemmen of het kopen van "gewone" stemmen. Geruchten

zijn geen voldoende basis om de Kieswet te wijzigen. Ook om andere redenen vind ik het ongewenst om op Bonaire onder voorwaarden alleen schriftelijke volmachtstemmen toe te staan. Uitgangspunt is dat het verkiezingsproces in Caribisch en Europees Nederland identiek is¹. Om deze reden bevat de Kieswet geen bepalingen die de kiezers in Caribisch Nederland meer of minder rechten geeft ten opzicht van de kiezers in Europees Nederland. Daarbij komt dat het stemmen bij volmacht voor bepaalde groepen kiezers (langdurig zieken, personen die slecht ter been zijn) praktisch de enige mogelijkheid is om zijn of haar stem te laten horen. De gewenste voorwaarde dat alleen naar het verkrijgen van een medische verklaring bij volmacht kan worden gestemd, leidt voor die kiezers tot een extra handeling en tot extra kosten. Deze extra belemmeringen om te kunnen stemmen zijn ongewenst.

Datum
8 september 2015
Kenmerk
2015-0000438109

De eilandsraad verzoekt ook om de Kieswet zo aan te passen dat op de stembiljetten foto's van lijsttrekkers op stembiljetten, het aangeven van partijen in kleur en het geven van instructies in zowel het Nederlands als het Papiamentu mogelijk wordt gemaakt. Het ministerie van BZK is al bezig met een onderzoek naar een nieuw model van stembiljetten. In dat onderzoek wordt ook gezien of er modellen van stembiljetten mogelijk zijn waarop de logo's van de lijsten die deelnemen aan een verkiezing worden afgebeeld. Ook wordt er gezien of het mogelijk is om foto's van kandidaten af te beelden. Bij de verkiezing van de leden van het Europees Parlement in 2014 is een nieuw model van een stembiljet met logo's gebruikt voor de Nederlanders die vanuit het buitenland mogen stemmen. Dat is succesvol gebleken. Het is de bedoeling om dit stembiljet nu verder te ontwikkelen.

Een afschrift van deze brief doe ik aan de vaste Kamercommissie voor Koninkrijksrelaties, de Kiesraad en de Rijksvertegenwoordiger toekomen.

Hoogachtend,

dr. R.H.A. Plasterk

---

¹ Kamerstukken II, 2008 – 2009, 31956, nr. 3, p. 2